

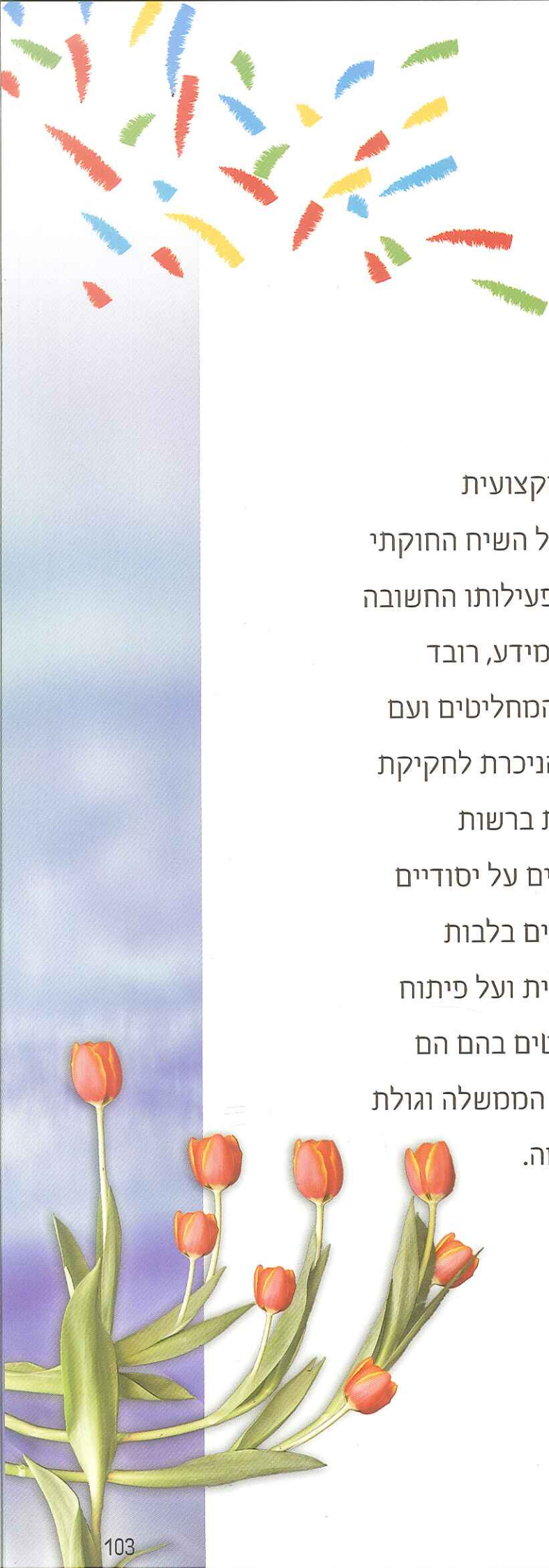
פרסי ישראל

התשס"ט 2009

על מפעל חיים - תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה למכון הישראלי לדמוקרטיה

המוקד בעל ההשפעה המקצועית
והציבורית הרבה ביותר על השיח החוקתי
והדמוקרטי בישראל, על פעילותו החשובה
בשלושה רבדים - רובד המידע, רובד
המחקר ורובד השיח עם המחליטים ועם
המבצעים - על תרומתו הניכרת לחקיקת
הכנסת, לרפורמות מבניות ברשות
המבצעת, לתכניות לימודים על יסודיים
וגבוהים ולהתנעת דיאלוגים בלבנות
השסעים בחברה הישראלית ועל פיתוח
אשכול פרויקטים שהבולטים בהם הם
כנסי קיסריה, פורום ראש הממשלה וגולת
הכותרת - החוקה בהסכמה.

על מפעל חיים - תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה למכון הישראלי לדמוקרטיה

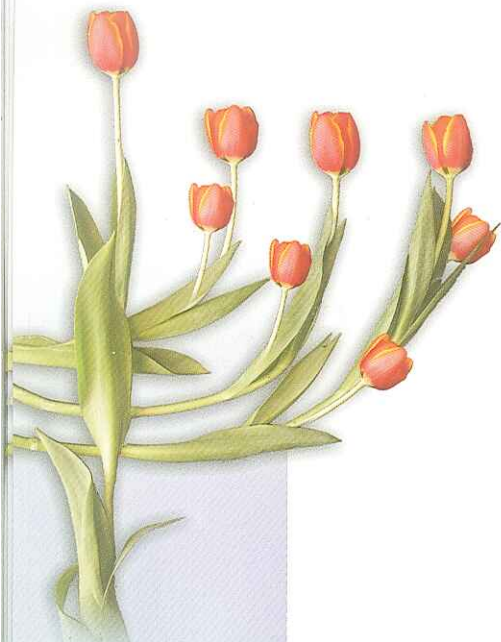
המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא סוכן שינוי מוביל בחברה הישראלית. זהו גוף א-פוליטי ולא מפלגתי הפועל על התפר שבין הפוליטיקה לאקדמיה ומחקריו משמשים כלי ראשון במעלה לקובעי מדיניות, לרשות המחוקקת ולגופים רבים בישראל. המכון מקדם את הדו-שיח בין מגזרים שונים בחברה הישראלית ובין הנהגת המדינה לאקדמיה ולגופים ציבוריים, מוביל תכניות רבות לחיזוק הדמוקרטיה בישראל ותורם תרומה רבה לחוסנה החברתי של המדינה.

תחומי פעילות והישגים עיקריים

- ◆ ייזום פרויקט "חוקה בהסכמה" לניסוח חוקה על דעת כל המגזרים בחברה הישראלית ולחקיקתה
- ◆ ריכוז חומר מחקרי ונתונים להצעות חוק רבות בתחום הדמוקרטיה, החברה, הכלכלה והמשפט בישראל ומידע השוואתי לדמוקרטיות אחרות
- ◆ כתיבת מחקרים וניירות עמדה בנושאים הנוגעים לחברה בישראל
- ◆ ייסוד "פורום קיסריה" - הכנס הכלכלי השנתי של ראשי המשק
- ◆ הקמת פורום ראש הממשלה - מפגשים של ראש הממשלה עם נציגי הציגונות הדתית ועם נציגי המגזר הערבי בישראל לליבון סוגיות יסוד
- ◆ הקמת פורום "צבא-חברה" המשותף לחברי המטה הכללי של צה"ל ולמובילי דעה בישראל, לדיון בנושאים שבין הצבא לחברה
- ◆ ניהול מסע ציבורי לעידוד ההשתתפות בבחירות לכנסת
- ◆ הפעלת הפרויקט "מצפן הדמוקרטיה" - מיזם מקוון המאפשר לכל אזרח לבחון אילו מפלגות הן הקרובות ביותר לעמדותיו במגוון נושאים
- ◆ קיום כנס בית הנשיא, כינוס שנתי בהשתתפות ראשיתן של שלוש רשויות השלטון, לדון בממצאי "מדד הדמוקרטיה" הבוחן את מעמדה של הדמוקרטיה בישראל על פי עשרות אמות מידה שונות
- ◆ הענקת "אות הדמוקרטיה" לאישים בולטים
- ◆ הפעלת התכנית "רבנות וריבונות" לגיבוש הסכמות רחבות בסוגיות דת ומדינה
- ◆ הקמת מרכז המחקר של הכנסת באמצעות הכשרת מתמחים לשמש עוזרים מקצועיים של יושבי ראש ועדות בכנסת
- ◆ הפעלת תכנית חינוכית להטמעת ערכי הדמוקרטיה בקרב תלמידי ישראל
- ◆ הקמת הספרייה הדמוקרטית הישראלית
- ◆ הוצאת כתב העת "העין השביעית" לביקורת התקשורת.

בעלי תפקידים עיקריים במכון

- ◆ נשיא המכון ומייסדו: ד"ר אריק כרמון
- ◆ סגן הנשיא לחקר הדמוקרטיה: פרופ' מרדכי קרמיניצר
- ◆ סגן הנשיא לחקר ישראל כמדינה יהודית: פרופ' ידידה צ' שטרן
- ◆ יושב ראש בין-לאומי: ברנארד מרכוס
- ◆ יושב ראש כבוד: ג'ורג' שולץ.

עמיתים בכירים

- ◆ פרופ' אשר אריאן
- ◆ פרופ' אבי בן בסט
- ◆ פרופ' תמר הרמן
- ◆ פרופ' אייל נווה
- ◆ פרופ' אלי שאלתיאל
- ◆ פרופ' יובל שני
- ◆ פרופ' אניטה שפירא
- ◆ ד"ר מומי דהאן.

פרסומים

המכון הישראלי לדמוקרטיה מפרסם מאות ספרים, מחקרים וניירות עמדה במגוון רחב של תחומים הנוגעים לחברה בישראל, לשלטון ולמשטר, לכלכלה, לביטחון ועוד. כמה מן הפרסומים הבולטים בשנים האחרונות:

- ◆ 2005: דת ומדינה בהגות היהודית במאה העשרים (עורך: אביעזר רביצקי)
- ◆ הפרדוקסים של הדמוקרטיה: שברירות, המשכיות ושינוי (שמואל נח אייזנשטדט)
- ◆ חוקה בהסכמה: הצעת המכון הישראלי לדמוקרטיה (בהנהגת מאיר שמגר)
- ◆ סוד הכוח: מועצת יש"ע ומאבקה בגדר ההפרדה ובתכנית ההתנתקות (ענת רוט)
- ◆ שבת אחים - יחסי חילונים-דתיים: עמדות, הצעות, אמנות (עורך: אורי דרומי)
- ◆ 2006: אחרי רבים להטות? עמדת רבנים בישראל כלפי הדמוקרטיה (יאיר שלג)
- ◆ האם הכול כשר בהתמודדות עם הטרור? על מדיניות ההריגה המונעת (הסיכול הממוקד) של ישראל ביו"ש ובעזה (מרדכי קרמיצר)
- ◆ הקרב של המאה ה-21: דמוקרטיה נלחמת בטרור (פורום בראשות דן מרידור)
- ◆ מאזן הכוחות בתהליך התקצוב (אבי בן בסט ומומי דהן)
- ◆ ציפור הנפש של הדמוקרטיה: חופש הביטוי וגבולותיו (מערכי שיעור: אפרת רחף)
- ◆ של מי הארץ הזאת? מסע לניסוח אמנה יהודית-ערבית בישראל (עורך: עוזי בנימין)
- ◆ 2007: דברים ושברי דברים: על יהדותה של מדינה דמוקרטית (עורכים: אביעזר רביצקי וידידה צ' שטרן)
- ◆ מדוע יש יותר עניים בישראל? (דיון מפורום קיסריה בראשות מומי דהן)
- ◆ 2008: הבעלות בחברה העסקית: תיאוריה, דין ומציאות (ידידה צ' שטרן)
- ◆ מדד הדמוקרטיה הישראלית 2008: בין המדינה לבין החברה האזרחית (אשר אריאן, תמר הרמן ואחרים)
- ◆ מרמה והפרת אמונים: בחינה ביקורתית והמלצות לשיפור חקיקה (מרדכי קרמיצר, דורון נבות ואחרים)
- ◆ שחיתות פוליטית, כרך א': תולדותיו של מושג שנוי במחלוקת (דורון נבות)
- ◆ 2009: להמציא מחדש את הדמוקרטיה הישראלית: תכנית לתיקון המשילות בישראל (אריק כרמון)
- ◆ תכלית החברה העסקית (ידידה צ' שטרן).

על מפעל חיים - תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה למכון הישראלי לדמוקרטיה

"הדמוקרטיה הישראלית היא דמוקרטיה הנמצאת עדיין בראשית התפתחותה ובשלבם של עיצוב זהותה", אומר ד"ר אריק כרמון, מייסד המכון הישראלי לדמוקרטיה ונשיאו. "ישראל עסוקה מאוד בשאלות קיומיות - ביטחוניות, כלכליות וחברתיות - ומקבלי ההחלטות עוסקים בעיקר בנושאים בוערים קצרי טווח. אנחנו לקחנו על עצמנו את ההתמודדות עם סוגיות לטווח הבינוני והארוך, כדי לתת למערכות השלטון כלים להתמודד עמן".

המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא פרי חזונו של ד"ר כרמון, היסטוריון שחקר בין השאר את גרמניה הנאצית. "את הדוקטורט שלי עשיתי על אויברסיטת היידלברג בימי עליית הנאצים, והעיסוק במגדל השן האקדמי בתקופה של משבר פוליטי נחרת עמוק בתודעתי", הוא מספר. "הבנתי שמטרתי היא לצאת ממגדל השן ולהשתמש בדעת כדי להשפיע על תהליכים פוליטיים". באמצע שנות ה-80 התחיל כרמון לעצב את הבסיס התוכני והמבני של מכון מחקר יישומי לשירות המדינה והחברה בישראל ולגייס את התרומות לקיומו של המכון כגוף עצמאי, לא פוליטי ולא מפלגתי. ב-1991 נוסד המכון, בסיועו של איש העסקים ברנארד מרכוס, ומטרתו תכנון מדיניות ורפורמות בממשל, במינהל הציבורי, במוסדות הדמוקרטיה ובתשתיות הערכיות של המדינה.

"המכון פועל בשלושה רבדים", מסביר כרמון. "רובד המידע - איסוף נתונים הדרושים לפיתוח המלצות בתחומי המחקר שלו, ובעיקר השוואה לדמוקרטיות אחרות. על בסיס מתמחים שהוכשרו במכון הקימה הכנסת את מרכז המחקר שלה". על פעילות זו קיבל המכון תעודת הוקרה מיוחדת מיו"ר הכנסת.

"עמוד השדרה של פעילות המכון הוא רובד המחקר", אומר כרמון. "מיטב המוחות חוקרים כאן את הדמוקרטיה בישראל, את הקשרים בין דת למדינה, את מדינת הלאום בישראל ונושאים רבים אחרים. תפוקתם של החוקרים משמשת בתהליכי חקיקה בכנסת ובעיצוב תכניות לרפורמות ברשות המבצעת ומונחת גם לפני שופטי בית המשפט העליון. כל מחקר מלווה בהמלצות כיצד ליישמו. הרובד השלישי הוא רובד השיח עם המחליטים ועם המבצעים. המכון יזם שורה של אירועים למפגשים בין הנהגת המדינה לנציגי אקדמיה וגופים אחרים. הבולטים בהם פורום קיסריה לכלכלה, פורום ראש הממשלה, שדן עד כה בציונות הדתית ובערביי ישראל, ופורום 'צבא-חברה', המפגיש את ראשי המטה הכללי של צה"ל עם דמויות ציבוריות בולטות".

גולת הכותרת של הרובד השלישי היא המפעל "חוקה בהסכמה", שיצא לדרך בשנת 2000. צוות מומחים של המכון ניסח הצעת חוקה, וב-2005 הקים המכון את עמותת "חוקה בהסכמה", בראשות נשיא בית המשפט העליון (בדימוס), מאיר שמגר, שעמד בראש הצוות לניסוח החוקה. העמותה והמכון פועלים במשותף לקדם את המודעות הציבורית לחשיבותה של חוקה בישראל ולרתום את מקבלי ההחלטות לחקיקת חוקה. "פרויקט החוקה הוא דוגמה לתחומים מסוימים שבהם אנו נכנסים מעמדת היעוץ לתחום המעשה", אומר כרמון. "דוגמה אחרת לכך היה מאבקנו לביטול הבחירה הישירה לראשות הממשלה, שנשא פרי ב-2001".

נוסף על תחומי הפעילות שהוזכרו המכון פועל בדרכים רבות לחיזוק הדמוקרטיה בישראל. מסע ציבורי שהוביל למען הצבעה בבחירות הצליח במידה רבה לשנות בבחירות האחרונות את המגמה של ירידת שיעורי ההצבעה. כשמונה מאות אלף בני אדם השתתפו בפרויקט המקוון "מצפן הדמוקרטיה", שבאמצעות תשובות על סדרת שאלות אפשר לבחור לבדוק אילו מפלגות הן הקרובות ביותר לעמדותיו. המכון מפרסם בכל שנה את "מדד הדמוקרטיה", הבוחן את אמון הציבור במערכת הפוליטית ובגופים ציבוריים ומעניק כלי מדידה קבוע ואמין לדמוקרטיה הישראלית. מדי כמה שנים המכון מעניק את "אות הדמוקרטיה" לאישיות שתרמה תרומה ייחודית.

פעילות מרכזית אחרת נועדה לקדם את השיח בין דתיים לחילוניים במדינת ישראל ולהגיע לפשרה בנושאים שבמוקד החיכוך בין דת למדינה, כמו שבת ונישואים. נציגי המכון מקיימים פגישות ודיונים ציבוריים עם רבנים ועם אנשי ציבור, ואף יוזמים הצעות חוק בעניין.

בשנים האחרונות עוסקים חוקרי המכון רבות בשאלות ביטחון ודמוקרטיה. עמדות המכון עמדו בבסיס ניסוחו של חוק השב"ך. "חשוב שגם הלחימה למען ביטחון המדינה וגם הכלים המשמשים למאבק בטרור יעמדו באמות המידה של זכויות האדם", אומר כרמון.

המכון לדמוקרטיה הקים בתחומו את הספרייה הדמוקרטית. חוקריו מרבים לעסוק בתחום חופש הדיבור בישראל ובחקר התקשורת. המכון מוציא לאור את כתב העת "העין השביעית", העוסק בביקורת התקשורת בישראל (כעת הוא רואה אור במהדורה מקוונת).

"ההתמודדות של ישראל עם האימים מחוץ תלויה קודם כול בחוסנה מבית ובחוזקה של ישראל כחברה דמוקרטית", מסכם כרמון. "המכון שלנו בהחלט תורם לחוסן החברתי-לאומי של מדינת ישראל".